

podle § 13 dekr. č. 88/45 Sb.**) Pokládám za nutné upozornit na všeobecné ustanovení 33) v hlavě čtvrté části zásad zákoníku práce o zajištění práva na práci a práce ve prospěch společnosti, podle něhož **smějí organizace získávat a přijímat pracovníky jen na základě povolení příslušného národního výboru** a za podmínky jim stanovených. Toto ustanovení bude rovněž v plné míře platit pro advokátní poradny a Ústředí. Ze zařazení a obsahu cit. ustanovení však nevyplývá, že by povolení příslušným NV bylo přímo podmínkou právně účinného vzniku a zániku pracovního poměru. Jinak by totiž bylo obsaženo v části druhé o pracovním poměru a učebním poměru. Poukazují na stylizaci a obsah ust. 44) a 60) zásad zákoníku práce. Ustanovení 33) stanoví určitou povinnost organizací. Jsem toho názoru, že její nesplnění bude mít za následek pouze pořádkový postih vůči organizaci, že se však nedotkne právního poměru mezi organizací a pracovníkem.

Na pracovníky advokátních poraden se budou vztahovat bez jakýchkoliv odchylek též ustanovení zákoníku práce o pracovní kázní, o kárných opatřeních a jejich ukládání. Zákon o advokacii č. 114/51 Sb. síňá kárné pouze porušení povinnosti vedoucích advokátních poraden a advokátů. Podle zákoníku práce se bude moci použít kárných opatření jak proti vedoucím advokátních poraden a advokátům, tak i proti adv. koncipientům a správním zaměstnancům. Pozornost zasluhují druhy kárných opatření: důtka, veřejná důtka, převedení na méně placenou práci až na dobu 3 měsíců a snížení funkčního platu až o 10 % a to na dobu nejdéle 3 měsíců. **Mezi kárnými opatřeními není ani pokuta ani ztráta členství v advokátní poradně.** Kárná opatření bude ukládat vedoucí organizace se souhlasem ZV ROH. Proti uložení kárného opatření lze podat do 15 dnů námitky orgánu nadřízenému organizaci, který o nich rozhodne v dohodě s příslušným vyšším orgánem odborového svazu. **Zákoník práce nezná kárnou komisi.** Důležité je také **ustanovení o prominutí a zahlezení uložení kárného opatření.**

Pro pracovníky advokátních poraden jsou významná i další ustanovení zákoníku práce týkající se péče o pracovníky, náhrady škody a rozhodování pracovních sporů. Přinesou rovněž nové prvky do právního vztahu advokáta k advokátní poradně.

V současné době se projednává návrh nového zákona o advokacii. **Nemělo by se stát, aby ustanovení nového zákona o advokacii byla v rozporu se zákoníkem práce.** Bylo by třeba zpřesnit, doplnit i vypustit některá ustanovení osnovy navrhovaného zákona. Nový zákon o advokacii by neměl činit rozdíly mezi členstvem advokáta a pracovním poměrem ostatních pracovníků advokátní poradny. Pokládal bych za nutné přesně a jasně vyjádřit, která složka advokacie je ve smyslu zásad zákoníku práce účastníkem pracovních vztahů. Bylo by třeba přizpůsobit terminologii týkající se pracovních vztahů pracovníků advokátní poradny terminologii zákoníku práce. Doporučoval bych doplnit a zpřesnit

**) Referát ke směrnicí pléna NS ze 7. 3. 60 Prz 4/60, str. 48 a 98 Sb. rozh. čs. soudů, roč. 1960.

ustanovení o skončení pracovního poměru advokáta, uvést je v soulad se zásadami zákoníku práce, a vypustit všechna ustanovení, která vycházejí ze zásady, že pracovní poměr advokáta není pracovním poměrem. Jsem dále toho názoru, že by neměla být pojata do zákona o advokacii ustanovení o kárné odpovědnosti pracovníků advokacie, kárných opatřeních a jejich ukládání, jinak by musela být uvedena v soulad se zásadami zákoníku práce. Nepokládal bych za správné, aby v zákoně o advokacii byla opakována ustanovení zákoníku práce, správné by však bylo, aby zákon o advokacii v otázkách pracovních vztahů vycházel z jeho zásad a jeho ustanovení konkrétně aplikoval na právní poměry advokátů, adv. koncipientů a správních zaměstnanců.

Zákoník práce vtiskuje právnímu poměru advokáta jasný pracovní charakter. To má velký význam pro postavení advokáta v advokátní poradně. Advokát se dostává všech výhod pracovníka socialistické organizace. Zvyšuje se jeho odpovědnost za plnění úkolů poradny. Prohlubuje se jeho účast na rozvoji, řízení a kontrole činnosti čs. advokacie. Tím se také upevní postavení advokáta v naší socialistické společnosti.

JUDR. JIŘI HEYER
AP 1 Praha

Výkon cizozemských rozsudků

I. Úvod

1.

Když jsme se ve Zprávách advokacie (květen—červen 1959, str. 169—178) zabývali výkonatelností cizozemských rozsudků v ČSSR (v dalším budeme označovat onu stát jen jako „příspěvek“), bylo zřejmo, že bude jednou potřeba pojeďnat i o opačné situaci, tj. zda a jakou cestou rozhodnutí našeho nebo cizozemského soudu, znějící ve prospěch našeho klienta, budeme moci exekvovat v některém jiném státě, kde odsouzený odpůrce pobývá nebo má postížitelný majetek. Stále častější dotazy v tomto směru aktualizují dnešní úvahu, která tak přímo navazuje na zmíněný „příspěvek“.

Každý cizozemský soud si řeší podle svého „mezinárodního“ práva procesního jak otázku, co bude považovat za cizí rozsudek [kvalifikace — náš § 636 osř.], tak také otázku, zda a za jakých předpokladů jej na svém území vykoná.

Mnoho cizích právních řádů neupravuje — na rozdíl od §§ 636—647 našeho osř — vůbec nebo dostatečně výkon cizích rozsudků. Mimo to je tu velká oblast zemí common law s nepsaným právem soudcovským. V takových případech bychom zůstali zcela bezradní bez teorie, nauky a judikatury.

Pro praxi nejužitečnější se nám jeví podat stručnou charakteristiku několika typických cizích právních úprav probírané látky, což osvětlí problémy a usnadní nejlépe přístup k věci a k studiu, a v praxi pak řešení.

Omezíme se jen na rozhodnutí řádných soudů o peněžitém plnění, která jsou prakticky nejdůležitější, neboť jen to umožní, aby se látka nerozrostla do ne-

zkoumává i ve věci samé. Zahájení rozepře v cizině nevedí obvykle zahájení stejné rozepře doma (výslovně např. čl. 3 CC v Itálii), aspoň tam, kde není zahrnut vzájemný výkon. Někde ten neb onen z obecných postulátů odpadá, ale tím intenzivněji se uplatňuje jiný.

V těchto zemích se zásadně skutečně vykonává (exekuje) cizí rozsudek. V zemi výkonu je ovšem podroben určité proceduře, která mu propůjčí platnost pro stát importu ve formě exequatur (povolení vykonatelnosti). Procedura tu bývá různá jak po stránce formální procesní, tak obsahové.

Budeme tyto země nazývat „země exequatur“.

Výkon cizího rozsudku se zde tedy řídí politickými zřeteli. Exekucním titulem zůstává cizí rozsudek.

V zájmost (která často sama je různého obsahu a zahrnuje často i otázku, zda přepoklady rozsudku jsou v obou státech aspoň podobné, nebo otázku, do jaké míry se přezkoumává rozsudek, zda jen po formální stránce, či i ve věci samé ap.) se zaručuje většinou smluvně. Výkon je pochopitelně snažší mezi spolupracujícími státy (např. mezi státy socialistického tábora se společnou ekonomikou, mezi jednotlivými státy severoamerické unie), těžší mezi rivalizujícími státy kapitalistickými.

Jsou mezi nimi větší či menší rozdíly od téměř úplně volného výkonu cizího rozsudku až do téměř úplného odmítnutí jakéhokoliv procesního jeho významu.

b)

Země angloamerické právní oblasti³⁾ charakterizuje nepsané právo soudních precedentů („common law“). Cizí rozsudek přijímají jako platnou právní skutečnost na základě té neb oné doktriny (viz zmíněný „příspěvek“, str. 170, 171), ponejvíce doktriny comity. Ta se často spojuje s teorií věci rozsouzené. Často je základem výkonu také teorie soudní obligace, quasikontraktu nebo teorie získaných práv (acquired rights, vested rights). Proto se obvykle nevyžaduje reciprocita. Rozsudek se nepřezkoumává zásadně ve věci samé. Judikatura už v těchto směrech téměř nekolíšá. Výkon cizího rozsudku se tedy v těchto zemích řeší teoreticky ze zorného úhlu čistě právního; ovšem jen opticky, neboť v praxi se vždy silně uplatní — třeba pod maskou určité právní zásady — zájmy politické.

Nikdy se tu nevykonává cizí rozsudek, nýbrž požaduje se jeho transformace, inkorporace do nového vlastního rozsudku. Děje se to žalobou v zemi výkonu, opřenou o žalobní důvod cizího rozsudku, tedy cestou jakési actio iudicialis (v Anglii action on foreign judgment). Vlastní rozsudek o takové žalobě přejímá cizí rozsudek. Exekuce se tedy nevede podle cizího rozhodnutí, nýbrž podle nového tuzemského rozsudku.⁴⁾

³⁾ USA, Anglie a její dominia a závislá území, dále některé státy, které dříve žily pod panstvím anglického práva.

⁴⁾ Nesmí se tím směšovat žaloba o vykonatelnost podle § 722 německého ZPO, která je jen formou udělení exequatur, neboť se exekuje cizí rozsudek. Stejně nelze s tím směšovat úpravu italskou.

únosné šife. Pro jiná soudní rozhodnutí, zejména pro rozsudky o nepeněžitém plnění, a pro nálezy rozhodčí platí namnoze velmi odchylná pravidla.

2.

Výkon cizích rozsudků nabyl zvlášť v posledních 100 letech důležitosti (mezinárodní obchod, stěhování, cestování, sňatky mezi občany různých států, rozvoj dopravy). Tomu odpovídá rozsáhlý ruch v literatuře, v teorii a v judikatuře, i v úpravách naší otázky v jednotlivých právních řádech.

Ve zmíněném již „příspěvku“ byly stručně vylouženy výhody i nevýhody uznání a výkonu cizích rozsudků a přičiny brzdící sjednocení právních pravidel mezinárodního procesního práva na tomto poli přes tendenci k určité spolupráci států, která se projevila v několika multilaterálních mezinárodních smlouvách.¹⁾

Možno říci, že přes tyto sjednocovací snahy, které si život a potřeba styku vynucuje stále důrazněji, převládá teritoriální doktrína: rozsudek nemůže mít sám o sobě účinky mimo území státu svého původu a je věcí jednotlivých suverenních států, jak se zachovají k cizímu rozsudku.

Obecně platí, že žádný cizí rozsudek nelze na území jiného státu vykonat bez autoritativního výroku státu výkonu, který se vyskytuje ve třech formách: exequatur soudu státu výkonu (povolení výkonu cizího rozsudku), nový tuzemský rozsudek státu výkonu vydaný na základě cizozemského rozsudku (transformace) a registrace cizozemského rozsudku u vlastního soudu. Poněvadž však registrace je jen náhradou za exequatur nebo transformaci, lze prohlásit jen dvě formy za typické.

a)

Státy evropského kontinentu a řadu jiných států²⁾ charakterizuje kodifikované právo, neomezené uplatnění suverenity a teritoriální teorie při rozhodování o výkonu cizího rozsudku a povětšinou postulát reciprocit. Cizí rozsudek se přezkoumává v mezích ostatních, v zmíněném „příspěvku“ již uvedených, obecných postulátů, tj. kompetence a příslušnosti soudu v cizině, jeho „mezinárodní“ příslušnosti, řádného řízení a možnosti plného slyšení a obrany žalovaného a veřejného pořádku (viz „příspěvek“ str. 171, 172; pojem „veřejný pořádek“ v právní normě bez bližšího vymezení mění vždy obsah v čase i v souvislostech a vyvolává absolutní nejistotu), nad to však někde — např. ve Francii — se pře-

¹⁾ Haagská procesní úmluva 1905, Codigo, Bustamante 1928, úmluva v Montevideu 1889, revidovaná 1940, Ženevská úmluva o výkonu rozhodčích výroků 1927, nová New-yorská úmluva o tomtéž 1956; spolupráce poněkud jiného rázu v New-yorské úmluvě o vymáhání výživného v cizině 1958 aj. smlouvy speciální (např. železniční, letecké).

²⁾ Většina zemí evropských, např. ČSSR, SSSR, Itálie, lidově demokratické státy, Rakousko, Německo, Francie, Řecko, Španělsko, většina švýcarských kantonů, dále země španělského vlivu jako Chile, Kolumbie, země vlivu francouzského, dále např. Egypt, Irak, Maroko, Honduras, Panama, Mexiko, Japonsko aj.

Tyto státy nazveme v dalším „země common law“).

c)

Vedle uvedených dvou markantních typů existují státy se smíšenými nebo novými systémy, kde se v řešení naší otázky kříží prvky obou předchozích typů. Tak např. země skandinávské a Holandsko, avšak i Venezuela, Peru, Uruguay aj. vyžadují podání nové žaloby, která má však jinou povahu, a cizí rozsudek je jen důkazním prostředkem širšího nebo užšího významu. Podobně řada zemí latinské Ameriky si upravila výkon cizího rozsudku mezinárodními smlouvami (v Montevideu r. 1889 s revizí z r. 1940, pak v kodexu Bustamantově z r. 1928), v nichž probleskují některé principy obou předchozích systémů. Práva zemí vymanujících se buď z kolonialismu nebo z vlastní zaostalosti prostupují jednak domácí tradiční prvky (často i původu náboženského), jednak v nich zanechalo stopy anglické aj. panství. Výkon tam bude často obtížný nebo neřešitelný. Např. tak starý stát jako Habeš (císařství Etiopie) ukončil teprve v roce 1960, po šesti letech, kodifikaci občanského, obchodního a námořního zákoníka s pomocí francouzských a švýcarských expertů (mezi nimiž hlavní úlohu hrál René David, francouzský znalec občanského a srovnávacího práva) a řadou proklamací a dekretů od r. 1942 do r. 1953 upravil organizaci a řízení soudní. V těchto předpisech není upraven výkon cizích exekučních titulů, takže jejich výkon by mohl být opíjen jedině o mezinárodní smlouvu.⁵⁾ Nový občanský zákoník r. 1960 odkazuje na úpravu této otázky v procesním řádu, avšak ten je podle článku René Davida v Rabelszeitschrift (seš. 4 — srpen 1962) teprve ve stadiu zpracování. V dosud známých případech bylo tam použito zásad anglického common law na podkladě teorie soudního kontraktu stran, ovšem s příměskem určité míry přezkoumání cizího rozhodnutí: cizí rozsudek není exekvovatelný, může však být s použitím zvláštní procedury u High Court v Addis Abebě základem pro nové etiopské rozhodnutí.⁶⁾

Namnoze vznikají nové moderní úpravy výkonu cizích rozsudků na územích, kde dosud vlastní právo nebo jednotné právo neexistovalo (např. Izrael).

II. Země exequatur

1. ČSSR

Jako typ a model pozitivní kontinentální úpravy výkonu cizího rozsudku používá nám nejblíže práva v ČSSR, vyloučená podrobně v zmíněném „příspěvku“ (str. 173—178). Nutno v něm doplnit některé další smlouvy uzavřené už po odezdání onoho „příspěvku“ do tisku, a to v odd. III¹⁾ na str. 174 dvě další multilaterální smlouvy, jimiž jsou: New-yorská úmluva o vymáhání výživného v cizině, účinná pro ČSSR od 2. XI. 1958, publikovaná pod č. 33/59 Sb., která neupravuje sice přímo výkon cizích rozhodnutí o výživném u nás a našich

⁵⁾ Podle Hans Arnolda (Rabelszeitschrift, seš. 1 — září 1960) nemá Etiopie dosud s žádným státem smlouvu o vzájemném výkonu cizích rozhodnutí.

⁶⁾ E. Novák (CMP č. 1/1957 str. 85—86), Hans Arnold — i. c. v pozn. 5.

v cizině, avšak zaručuje aspoň a organizuje spolupráci států na tomto poli; dále New-yorská úmluva o uznání a vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků, účinná pro ČSSR od 10. X. 1959, publikovaná pod č. 74/59 Sb.

Dále v odd. IV pod č. 3 (na str. 174) zmíněná dvoustranná předválečná smlouva s Rumunskem je nyní s účinností od 20. IV. 1959 nahrazena novou úmluvou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních, uveřejněnou pod č. 31/59 Sb.; tamtéž na str. 175 pod č. 9 uveřejněná smlouva s Polskem je nyní s účinností od 19. IV. 1962 nahrazena novou úmluvou, publikovanou pod č. 66/62 Sb. a smlouva s Maďarskem pod č. 10 je nahrazena s účinností od 8. VII. 1962 novou smlouvou, publikovanou pod č. 91/62 Sb. — Konečně je na str. 175 potřebí doplnit úmluvu s Albánií o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních, uveřejněnou pod č. 97/60 Sb. a účinnou od 28. V. 1960.

Tyto nové smlouvy zřetelně projevují tendenci k unifikaci a k stále větší volnosti exequatur.

Konečně dlužno uvést, že vzájemná vykonatelnost rozhodčích výroků podle Ženevské úmluvy z r. 1927 (zmiňné v odd. III pod č. 2 na str. 174) se stále rozšiřuje na další státy (např. podle Právního zpravodaje ČOK č. 5/1959 od 13. VI. 1959 na Jugoslávii, a platnost a závaznost uznala i Burma; v kladném smyslu řeší aplikaci Ženevské úmluvy nyní i presidentské nařízení z 5. VI. 1962 č. LIII v Pakistánu, ač dříve tamější nejvyšší soud vázanost Pakistánu neuznával). — V poměru k Japonsku je vzájemná vykonatelnost rozhodčích výroků upravena v obch. smlouvě č. 7/61 Sb. (čl. 9 odst. 3).

2. SSSR

Úprava výkonu cizích rozsudků v nejmohutnějším státě socialistického tábora vychází ze zahraničně obchodních ujednání, v nichž se prakticky vždy smlouva arbitráž a vzájemná vykonatelnost arbitrážních nálezů (viz např. čl. 14 smlouvy s ČSSR o obchodu a plavbě č. 31/49 Sb.). V hospodářských stycích s cizinou nemá tedy vykonatelnost cizích soudních rozhodnutí zdaleka takový praktický význam jako jinde. Proto je pozitivní úprava velmi jednoduchá.

V čl. 255 pozn. 2 osř. RSFSR (a analogických člancích ostatních svazových republik) se ustanovuje: „Způsob výkonu rozhodnutí cizích soudů se řídí zvláštními úmluvami s příslušnými státy“.

Vykonává se tedy jen rozsudek těch států, se kterými má SSSR o tom mezinárodní smlouvu, samozřejmě vždy vybudovanou na principu rovnoprávnosti a reciprocity. Podle výnosu prezidia Nejvyššího Sovětu z 12. IX. 58 o výkonu soudních rozhodnutí států, se kterými SSSR uzavřel smlouvy o právní pomoci (uveřejněny v něm jsou Bulharsko, NDR, Korejská LDR, Polsko, Rumunsko a ČSSR) se vykonávají rozhodnutí a akty smluvních států rovnocenně soudním rozhodnutím. K řízení o povolení výkonu je povolán podle struktury státní a soudní organizace krajský soud, oblastní soud, soud autonomní oblasti, okružní soud, nejvyšší soud autonomní republiky nebo nejvyšší soud svazové republiky (v těch svazových republikách, které nemají rozdělení na oblasti) a místní příslušnost se řídí by-

dliším dlužníka. Rozhoduje se ve veřejném jednání, k němuž se předvolá dlužník. Zamítnutí žádosti o výkon je nepřipustné jen z důvodů uvedených ve smlouvě se státem původu rozhodnutí. Proti povolení výkonu i rozhodnutí jsou přípustné opravné prostředky soudu ve lhůtách a v řízení upraveném právním řádem SSSR a příslušné svazové republiky. Příkaz k výkonu se vydá podle rozhodnutí sovětského soudu o povolení výkonu a podle onoho cizího rozhodnutí, a doručí se lidovému soudu místa výkonu; výkon se řídí místním právem. Je-li řízení o výkonu upraveno v mezistátní smlouvě odchylně, použije se ustanovení smlouvy.

Není-li tedy ve státem původu rozhodnutí uzavřena smlouva o vzájemném výkonu, nebude možno nárok z cizího rozsudku uplatnit v SSSR jinak než cestou nového procesu z původního právního důvodu u příslušného sovětského soudu. Ten si patrně sám podle volné úvahy posoudí, zda a jaký důkazní význam bude mít cizí rozsudek.

3. Francie

Francie klade snad nejméně překážek v proceduře exequatur. Obtíž tam spočívá v čl. 14 a 15 CC (ve vztahu k cizinci má Francouz vždy příslušnost francouzského soudu), v čl. 1350-1352 CC (autorita věci rozsouzené je institucí hmotněprávní, zakládá zákonnou presumpci, a předpokládá právoplatný francouzský rozsudek) a v naprosto nedostatečné úpravě otázky (čl. 2123 CC a čl. 564 CPC).

Exequatur se uděluje až po úplném přezkoumání cizího rozsudku v meritu (révision au fond), zda rozsudek není „injuste“, nehledě k dalším postulatům. Vždy je tam možný nový spor, ježto právě cizí rozsudek nepoživá „l'autorité de la chose jugée“. Že to odporuje vlastním zájmům francouzským a mezinárodní spolupráci a znamená zásadní nevěru cizím soudům, která se nevyplácí, je jasné. Právem se uvádí Francie jako odstrašující případ země exequatur, kde naráží výkon cizích rozhodnutí na největší potíže. Její postoj vedl i v USA, tedy v zemi jinak tradičně non reciprocity, k federálnímu rozhodnutí Hilton v. Guyot, o kterém bude řeč (ve státi o USA) a které je téměř retorsní povahy. Nauka už dlouho bojuje proti této stoleté judikatuře. Zatím prorazila — pokud nám známo z odborného tisku — v rozsudku Charr v. Hasim Ulusahim z roku 1955,⁷⁾ který zavrhá revizi au fond v případě, že cizí soud použil práva rozhodného podle francouzských kolizních předpisů, ovšem za některých dalších předpokladů.

V tomto rozhodnutí probleskuje moderní teorie harmonie mezi uznáním cizího rozsudku a aplikací cizího práva (fedrovaná Institutem mezinárodního práva a Von Barem a právě v nauce francouzské s určitým omezením prosazovaná např. Pilletem). Podstatou zmíněné harmonické teorie (kteřou třeba doplnit stručný výpočet teorii, používaných u cizích soudů k odůvodnění uznání rozhodnutí z jiných zemí, jak je uveden na str. 170, 171 onoho „příspěvku“) je používání pravidla, že mají být obecně vykonávány cizí rozsudky, které vydaly soudy země, jejmž právem se spravuje sporný právní poměr. Také v ně-

⁷⁾ Rozsudek Cour d'Appel, l'ère Chambre v Paříži z 21. 10. 1955.

kterých novějších rozhodnutích francouzských soudů, uveřejněných v Clunetově revui (Journal du Droit International Privé) aj., proniká, ovšem jen velmi pomalu a v malé míře, oslabování škodlivého požadavku revize ve věci samé.

4. NSR

NSR má úpravu v §§ 722, 723 a 328 ZPO. Nejde-li o majetkoprávní nárok, nevyžaduje se reciprocita. Překážky uznání a výkonu cizího rozhodnutí uvádí § 328 ZPO: nepřislušnost cizího soudu podle německých předpisů o přislušnosti; nevstoupení žalovaného Němce do sporu v cizině, pokud mu nebyla osobně neb řádnou cestou právní pomoci v Německu doručena obsilka; odchylka na újmu německých státních příslušníků od některých zvlášť vyjmenovaných předpisů německého občanského zákoníka pro ně vždy platných; rozpor s německým veřejným pořádkem a s dobrými mravy; nedostatek reciprocitu u majetkoprávních nároků. Procedura exequatur se děje žalobou u soudu příslušného pro exekuta podle bydliště nebo majetku. Cizí rozsudek zůstává exekučním titulem a nepřezkoumává se ve věci samé.

5. Itálie

V Itálii pojednává o výkonu cizích rozsudků zvláštní oddíl codice di procedura civile (§ 796—805) velmi podrobně, aniž vyžaduje výslovně reciprocitu. Exequatur (dichiarazione di efficacia) spadá do kompetence odvolacího soudu místa výkonu za účasti státního zástupce. Musí jít o soudní rozhodnutí finanční povahy. Podmínkou je podle § 797, aby cizí soud měl mezinárodní příslušnost odpovídající zásadám italských předpisů o příslušnosti, aby žaloba byla řádná a včas doručena podle předpisů cizího soudu, aby strany vstoupily do sporu nebo aby došlo ke kontumaci podle zákonů příslušného cizího soudu, aby cizí rozsudek byl právoplatný, aby nebyl v rozporu s jiným italským rozsudkem v téže věci, aby před jeho právoplatností nebyla už litispendence v Itálii, aby se rozsudek nepřičil italskému-ordre public. Veřejný pořádek není bližže definován. Exekučním titulem je rozsudek odvolacího soudu ve spojení s cizím rozsudkem.

Přezkoumání ve věci samé nastává u rozsudků kontumačních a u rozsudků ve smyslu § 395 č. 1, 2, 3, 4 a 6 CPC neregulérních, jimiž jsou rozsudky získané do-lozně, rozsudky založené na důkazech dodatečně prohlášených za falešné, nebo u nichž dodatečně nalezeny doklady v původním sporu nepoužité pro překážky způsobené odpůrcem nebo vyšší mocí, rozsudky založené na faktickém omylu, a rozsudky, které jsou výsledkem listivého jednání soudcovy, zjištěného právoplatným rozsudkem. Jinak se cizí rozsudek zásadně v meritu věci nepřezkoumává, leda na návrh žalovaného. Jde tu v podstatě o něco podobného, co praxe v zemích common-law zahrnuje pod pojem „fraud“ včetně nauky o dolus praesens a dolus praeteritus. I v nakládání s cizím rozsudkem z hlediska rei judicatae má Itálie blízko k této zemím: lze jej uplatnit námitkou ve sporu o tutéž věc zahájeném u italského soudu (čl. 799 CPC). K takové námitce zjistí italský soud, zda cizí rozsudek splňuje nahore uvedené podmínky čl. 797 CPC a zjistí jeho účinnost,

avšak na rozdíl od soudů angloamerické oblasti může poskytnout odpůrci lhůtu k podání žádosti za přezkoumání cizího rozsudku ve věci samé.

Zde je výhodně upozornit na čl. CPC, podle něhož nelze italskou soudní pravomoc úmluvou stran změnit v cizozemskou pravomoc soudní nebo rozhodčí kromě sporů mezi cizinci nebo mezi cizincem a Italem, který nemá v Itálii ani stálé bydliště ani pobyt. Prorogace cizího soudu je tedy krajně omezena. Podle výslovného předpisu čl. 3 CPC „zahájení sporu v cizině nebrání zahájení téže věci v Itálii“.

6. Jiné země

Povšehně je rejstřík úprav výkonu cizích rozsudků velmi široký: od zcela rigorosního, téměř úplného ignorování cizího rozsudku v Holandsku, přes země vyžadující nový proces (např. země Skandinávské, Lichtenstein, Afganistan, Iran, Liberie, Jemen, některé staré švýcarské kantony atd.) k zemím vykonávajícím cizí rozhodnutí jen na základě smlouvy (např. SSSR, Čína, Jugoslávie, Turecko) nebo jen ve prospěch vlastních občanů (např. Portugalsko); od zemí s rigorosní reciprocitou přes země nevyžadující reciprocitu podle obdoby zemí common law (např. Brazílie, Costa-Rica, Ecuador, Paraguay, Salvador), až k Monacu kde rozhoduje o výkonu panovník (čl. 232 CPC).

III. Země common law

1. USA

Obecně měla v oblasti common law vůdčí postavení a dodnes má Anglie, jejíž precedenční právo soudcovské ukazovalo cestu práva a bylo vzorem i pro soudy v USA. Ty se často z historických i politických důvodů řídí rozhodnutími anglických a kanadských soudů. Vždyť to byly až do získání nezávislosti i jejich soudy. Avšak v naší problematice je tomu naopak. Státoprávní struktura USA, kde každý unijní stát i po připojení k unii si zachoval svou úplnou právní samostatnost (své precedenční nekodifikované hmotné právo — common law, i své zákony — statutes) i svou vlastní soudní organizaci až do nejvyšší instance, vedla k stálému konfliktu zákonů i jurisdikcí jednotlivých států. Při tom jde o státy k sobě politicky i ekonomicky připoutané, se vzájemným čilým obchodem i jiným stykem. Rozsudek jednoho státu je na území druhého unijního státu cizím rozsudkem a tak otázka jeho výkonu se denně soudům v USA vnucovala. Neuní divu, že za tohoto stavu teorie i praxe v USA brzo svou propracovaností mateřské právo anglické v otázce uznání a výkonu cizího rozhodnutí předstihuje, zvláště bohatostí a rozmanitostí teoretického podkladu uznání cizích rozsudků. Rozsudky jednotlivých států unie však na rozdíl od rozsudků mimounijní ciziny používají „full faith and credit“⁸⁾ v celé unii a platí ve všech státech unie bez přezkoumávání z hlediska veřejného pořádku (public policy), který musí být v celé unii stejný. (Podobně — avšak ještě dáleko důsledněji — čl. 61 švýcarské ústavy ustanovuje, že definitivní rozsudek soudu jednoho kantonu je vykonatelný ve všech kan-

⁸⁾ Výklad čl. IV, § 1 federální ústavy.

tonech; platí tam tedy přímo vykonatelnost). I ony však musí být stejně jako rozsudky mimounijní transformovány na základě žaloby do nového rozsudku unijního státu výkonu a musí splňovat všechny ostatní podmínky, až právě na výhradu veřejného pořádku. Jiný rozdíl tedy ve výkonu opravdu cizích rozsudků proti rozsudkům jednotlivých států Unie není.

Unie má své soudy federální⁹⁾ příslušné pro věci podle odd. II čl. 3, § 1 ústavy a podle 11. doplňku k ústavě (trojinstanční systém). Každý stát unie má však také své samostatné lokální soudnictví.¹⁰⁾ Přes tuto přímou samostatnost soudnictví jednotlivých států je U. S. Supreme Court (federální) do jisté míry styčným orgánem obojího soudnictví; je totiž odvolací instancí proti konečným rozsudkům lokálního soudnictví, jestliže ve sporech se vyskytla nějaká otázka federální konstituce, federálních zákonů, mezinárodních smluv nebo použití lokálního práva v kolizi s nimi. Vedoucí a v celé unii respektována je judikatura soudů států New York, která si vydobyla znamenitou prestiž v celé unii. Federální soudy vytvářejí federální či generální common law, lokální soudy jednotlivých států pak lokální common law. Jeví se u nich některé rozdíly, a to i v naší otázce.

Pro žalobu a výkon cizozemského rozsudku mezi americkými občany a cizinci jsou příslušny obojí soudy.

Poměrně snadné je uznání a výkon rozsudků o tzv. rights in rem (práva působící erga omnes) a quasi in rem (jako rozvod, dědictví, úpadek, sekvestrace, kde rozhodnutí působí též erga omnes); ty se často uznávají de plano. Silně podmíněn je naproti tomu výkon rozsudků o tzv. rights in personam (práva z obligacích poměří mezi určitými osobami bez působnosti vůči třetím osobám).

Zabýváme se — jak v úvodu řečeno — peněžními rozsudky in personam. Stojíme tu před zvláštním problémem plynoucím z duplicity common law. Až do r. 1938 považovala judikatura federálního Nejvyššího soudu (US Supreme Court) kolizní otázky za věc federálního práva.¹¹⁾ V roce 1938 vyslovena zásada, že federální soudy mají aplikovat lokální common law státu, kde je jejich sídlo,¹²⁾ ovšem s výhradou opačných ustanovení federální konstituce, federálního zákona nebo mezistátní smlouvy.

V obojí judikatuře zůstaly však některé rozdíly, např. v otázce reciprocit. Federální rozhodnutí v. Guyot — viz shora o něm zmínka u Francie — trvalo na reciprocitě s tím, že cizí (v řešeném případě francouzský) rozsudek je pouze přezkoumatelným důkazem prima facie a že doktrína comity neukládá povinnost uznat jej bez přezkoumání v merit, když Francie zásadně také přezkoumává rozsudky USA. Rozhodnutí toto — vydané ostatně proti velmi důrazně odvádnutému

⁹⁾ Trojinstanční systém: District Court, Circuit Court a US Supreme Court, vedle řady speciálních soudů.

¹⁰⁾ Trojinstanční systém s různými názvy, např. v státě N. York Supreme Court, jeho zvláštní oddělení Appellate Division a Court of Appeals, vedle různých speciálních soudů.

¹¹⁾ Hilton v. Guyot 159 U. S. 113 (1895).

¹²⁾ Erie Railroad v. Tomkins 304 U. S. 64 (1938).

kontravotu soudce Fullera — vyvolalo řadu polemik a utekly od něho už i některé nižší soudy federální, řídíce se správně zásadou rozhodnutí z r. 1938, např. federální District Court v New Yorku. Naproti tomu lokální soudy státu New York (i jiných států) vykládají „comity“ tak, že každý cizí rozsudek používá „full faith and credit“ bez ohledu na reciprocitu.¹³⁾ Kdo má pro sebe cizí rozsudek, obrátí se proto raději na lokální soud.

Podmínky žaloby o výkon na základě cizího rozsudku jsou:

a) Vykonávají se jen rozsudky znějící na určitou částku peněz, nikoli na jiná plnění nebo trpění, které se nevykonávají ani mezi jednotlivými státy unie. Nepeněžité plnění se vždy považují za věc práva ekvinitního („remedy of equity“, zásada „nemo precise potest cogi ad factum“), které podléhá vždy volnému diskrečnímu uvážení procesního soudu. Stejně nelze vykonávat ani cizí rozhodnutí o peněžitých nárocích, majících povahu penalty nebo soukromé požitky, jakož i cizí rozhodnutí znějící na zaplacení peněžitých částek nějakému státu nebo státnímu orgánu nebo třeba i soukromé osobě, avšak na základě nějakého práva zřízeného v jeho prospěch státem. Míni se tím zejména nároky „fiskální“, mebylo by také vykonáno cizí rozhodnutí o výživném, kterým by se mělo docílit zproštění některého státu od jeho zákonné povinnosti pomáhat potřebným. Zásady ty však neplatí při rozsudcích na zaplacení placených služeb, které poskytl stát, na zaplacení náhrad za propůjčení výsad apod.

b) Kompetentním soudcem v cizině je pouze klasický „přirozený“ soudec domicilu nebo sídla, subsidiárně aspoň pobytu.¹⁴⁾ Postačí tzv. legální domicil, někde se však vyžaduje efektivní domicil s úmyslem trvale v místě bydlet. Výjimečně se připouští u společností příslušnost cizího soudu, obchodují-li na území jeho státu, i když mají sídlo v USA. Zásadně není žádný občan USA povinen bránit se proti žalobě v cizině; dostaví-li se však, neb dá-li jinak na jevo vůli účastnit se sporu v cizině (podrobí se cizímu soudu před nebo za sporu výslovně nebo mlčky podáním obrany, ustanovením zmocněnce apod.), hojí se jakýkoliv nedostatek kompetence.¹⁵⁾ Tzv. special appearance za účelem pouhého popírání příslušnosti se v lokálním common law nepokládá za podrobení se cizímu soudu, nýbrž pouze tzv. general appearance. tj. obrana ve věci samé. Zcela opačný názor nalezneme ve federálním common law.¹⁶⁾ Jak vidět, zase v obou případech je tu diskrepance, důležitá pro volbu soudu.

c) Cizí rozsudek musí být v zemi původu konečný (final — res judicata) s účinkem vykonatelnosti a má jen ty účinky, jaké má v zemi původu. Provizorní

¹³⁾ Johnston v. Compagnie Générale Transatlantique 242 N. Y. 381 (právě zase v případě rozsudku francouzského Tribunal de Commerce v Paříži), Lazier v. Westcott 26 N. Y. 146 aj.

¹⁴⁾ Dunstan v. Higgins, N. Y. 70.
¹⁵⁾ Ještě r. 1930 rozh. Hamburg-American Line 135 Misc. 715 228 App. Div. 802 poražovalo podrobení se cizí arbitráži za porušení veřejného pořádku. — Rozh. Gilbert v. Burnstine 235 N. Y. 348/1931 zaujalo opačné stanovisko a je uznávaným leading case.

¹⁶⁾ Baldwin v. Traveling Men's Association 283 U. S. 522.

rozhodnutí — i když v zemi původu vykonatelná jsou — nejsou obvykle v USA uznávána za vykonatelná (s některými výjimkami, např. rozhodnutí na ochranu dětí během sporu o rozvod), třeba se vyskytnou i opačné judikáty.

d) Rozsudek musí být „exempt of fraud“ podle zásady „fraus omnis corrumpit“. Míni se tím ovšem listivé manévry, které způsobily vadnost genese rozsudku, nikoli fraudulentnost původního právního poměru, o které se mělo rozhodovat už v původním rozsudku.

e) Řízení musí být regulérní podle lex fori, i když tam pravidla řízení nejsou třeba tak jasná a přísná jako v USA.¹⁷⁾ Judikáty zdůrazňují zejména důležitost řádného a včasného doručení vyzováním o zahájení řízení a trvalé poskytování možnosti účasti na řízení a zcela neomezené obrany.

f) Výkonu mimoujinných rozsudků nesmí bránit výhrada veřejného pořádku.

Lhůta k žalobě o výkon se řídí — zdá se — jak právem fora, tak právem země původu: cizí rozsudek nesmí mít v USA delší účinnost než doma, avšak ani větší efekt než domácí rozsudek. Zcela jasné to v judikatuře není. Obecně však se po 20 letech presumuje bez ohledu na právo země původu, že obligace z rozsudku byla zaplacená (výslovně § 44 CPA státu N. York).

Prof. Joseph Beal zpracoval a systematicky uspořádal obecně platné zásady kolizního práva USA v „Restatement of the Law of Conflict of Laws“; byly pro diskutovány a schváleny ve výroční valné hromadě American Law Institute z 10.—12. V. 1934. Je to tedy jen jakási „soukromá“ kodifikace, správně pouze abstrakce z pravidel vytvořených judikaturou, avšak používá plné autority. Naše látka je tam upravena v §§ 429—451.

USA nemají s cizinou smlouvy o výkonu cizích rozsudků. Nepřistoupily dosud ani k žádným z multilaterárních smluv, jejichž projednání se — často velmi aktivně — zúčastnily; tak např. nakonec nepřistoupily ani ke Kodexu Bustamantova z r. 1928 — viz pozn. 1). Patrně tomu brání ústavní potíže.

2. Anglie a země anglického práva

Platí obdobné zásady jako v USA. Podstatný rozdíl je ve způsobu myšlení, které se v Anglii koncentruje na problém mezinárodní příslušnosti cizího soudu. Ve sporech o věcná práva, působící proti všem (adversus omnes, rights in rem) se široce uznává cizí příslušnost a tím snaží vykonatelnost: mezinárodné jsou příslušné soudy, kde věc leží nebo kde je právo zmístněno. Totéž platí i pro jiné, absolutně působící právní poměry (rights quasi in rem).

U rozsudků in personam (naš případ obligatního peněžitého rozsudku) se uznává za mezinárodné příslušný soud domicilu nebo aspoň pobytu při zahájení sporu, nikoli soud majetku, vzniku obligace nebo soud dělicí commissi. O podrobení se cizí soudní pravomoci a jeho hojivém účinku v otázce příslušnosti platí v podstatě, co řečeno o USA. Interní příslušnost se neuvažuje, leda by šlo o ab-

¹⁷⁾ Známý vedoucí judikát Gilbert v. Burnstine — viz pozn. 15, dále Prosperity Co. v. American Laundry Machinery Co. App. Div. 622 N. Y. 1947.

solutní a nezhojitelný nedostatek pravomoci v zemi původu (soud by rozhodl ultra vires). Rozsudek soudu takto příslušného státu, dokud odpůrce nedokáže jeho neplatnost.

Podmínky výkonu takto platného cizího rozsudku jsou s malými odchylkami tytéž jako v USA (viz shora pod III č. 1). Nejasno zůstává, zda může být vývozně žalobě na základě cizozemského rozsudku, je-li opřen o právní důvod v Anglii neznámý (podle Diceyho nikoli, podle Wolfa ano). Některé odchylky má anglický výnam law též při posuzování finality cizího rozsudku a při použití doktriny rei iudicatae.

Na rozdíl od USA se za určitých předpokladů, zvláště reciprocitu, připouští místo nové žaloby (action on foreign judgment) pouhá registrace rozsudků několika málo zemí.¹⁸⁾ Registrace je jakési sumární řízení u High Courtu, přípustné do 6 let od data cizího rozhodnutí. Dlužník může žalovat o neplatnost registrace, např. pro nedostatek jurisdikce, fraud apod.).

IV. Jiné právní řády

Ve státech, kde se křížily vlivy různých právních řádů (francouzské, španělské, portugalské a common law, jakož i domácí tradice) se principy vylicené pod II a III překrývají, mísí a obměňují. Příklady států vyzádajících reciprocitu a států, které na ni netrvají, jsme uvedli pod II č. 6.

Důležitý prákopnický význam má multilaterální smlouva, uzavřená 20. 20 1928 mezi 21 státy západní polokoule, známá pod názvem Kódex Bustamentův.¹⁹⁾ Právě tak velký počet států (21 států amerického kontinentu) tu smluvilo jednotné, úplné a závazné mezinárodní kolizní a procesní právo. Ke konvenci zařím přistouplilo 15 latinsko-amerických republik.²⁰⁾ Výkon cizích rozsudků upravují vliv obojích úprav, jak kontinentálních, tak úpravy v zemích common law. Zaujímavé je pořadí, v jakém se učuje a přijímá mezinárodní příslušnost cizího soudu (čl. 318—335): na prvním místě je mezinárodně příslušný cizí soud, jehož jurisdikci se žalovaný podrobil výslovně nebo mlčky, na druhém místě soud splnění závazku a v poslední řadě teprve soud bydliště nebo pobytu. Ve sporech reálných je ovšem příslušný soud rei sitae. — Kódex má i jiné zvláštnosti, např. výslovné rozeznávání imunity států a hlav států podle teorie o funkční imunitě, která je mezinárodně přímo kodifikována.

Různé vlivy lze pozorovat i v nově vznikajících úpravách na půdě bývalých zemí koloniálních a zaostalých a v nových státech. Např. velmi moderní řešení má izraelský zákon o vykonatelnosti cizích rozsudků z 10. 2. 1958, zvl. v otázce mezinárodní příslušnosti cizího soudu, ve zkoumání podmínek výkonu, (z nichž některá zkoumá izraelský soud ex offio, jiné jen k námitce exekutové) a v při-

¹⁸⁾ Judgment Extension Act 1868, Administration of Justice Act 1920, Foreign Judgment (Reciprocal Enforcement) Act 1933.

¹⁹⁾ Código Bustamente-Convencion de Derecho Internacional Privado.

²⁰⁾ Brazílie, San Domingo, Guatemala, Haiti, Honduras, Kuba, Nicaragua, Panama, Peru, Venezuela, a s výhradami Bolívie, Costa-Rica, Ecuador, Chile a Salvador.

puštění výkonu jakéhokoli cizího rozhodnutí bez ohledu na reciprocitu a jiné podmínky k návrhu generálního prokurátora.

Vývoj popsané problematiky je v celém světě velmi rychlý a je proto potřeba jej soustavně sledovat.

JUDr. Svatopluk Kofálek
AP 3 Praha

Je provoz plynáren provozem zvláště nebezpečným?

K rozhodnutí městského soudu v Praze 9 Co 734/62

Velký zájem veřejnosti vyvolal výbuch svítiplynu ve sklepních prostorách domu č. 114 Koněvovy třídy v Praze 3, ke kterému došlo dne 16. ledna 1962. Při tomto výbuchu vznikla škoda na životech a zdraví lidí a též věcná škoda dosáhla milionových částek.

Městský prokurátor v Praze zahájil a provedl důkladné vyšetřování celého případu. Příbrani znalci zjistili, že k výbuchu došlo vznikem nashromážděného svítiplynu v sklepních prostorách domu, který vytvořil smísením se vzduchem třaskavou směs. Znalci uvedli, že svítiplyn se dostal do sklepních prostor domu č. 114 Koněvovy třídy z prokordovaného středotlakého potrubí a že prokordování tohoto potrubí způsobily bludné proudy z kolejí elektrických drah Dopravního podniku hl. města Prahy. Tyto bludné proudy mají vliv na potrubí a vlastní korozí přímo způsobují. Uniklý plyn se dostal do tvárnicových kanálů, kterými jde telefonní kabel, a odtud do sklepních prostor. Dle posudku znalců zvláště nebezpečnými místy pro působení bludných proudů jsou ta, kde dochází ke křížení různých potrubí a jiných kovových podzemních instalací, zvláště v oblasti tak zvaných měřicích proudů. Dle nynějššího stavu vědy neexistuje proti bludným proudům spolehlivá ochrana. V řízení bylo zjištěno, že plynovody jinak byly dobré kvality, jejich životaschopnost nebyla vyčerpána a plynárna prováděla kontroly dle bezpečnostních předpisů. Městský prokurátor proto zahájil trestní stíhání zastavil.

Nyní se jednalo o určení osoby, která by byla odpovědna za vzniklou škodu. Středočeské plynárny jako provozovatelé plynárenského zařízení svou odpovědnost v tom směru neuznaly.

Občanka B. K. zastoupena členem AP 3 v Praze podala proto u obvodního soudu pro Prahu 4 pod č. j. 9 C 131/62 žalobu na náhradu škody na Středočeské plynárny n. p. a odpovědnost žalované strany odůvodnila mimo jiné tou okolností, že provoz plynárny je provozem zvláště nebezpečným dle § 351 obč. zák. Uvedla, že dle znaleckých posudků neexistuje ochrana proti bludným elektrickým proudům, že k úniku plynu došlo z provozního zařízení žalované strany a že tato ne-mohla při zachování všech opatření odpovídajících nejnovější technice výbuchu zabránit. Již rozsah škody svědčí o tom, že se jedná o provoz zvláště nebezpečný.